

Budżet obywatelski

Bibliografia:

- Źródło: *Ustawa z dnia 11 stycznia 2018r. o zmianie niektórych ustaw w celu zwiększenia udziału obywateli w procesie wybierania, funkcjonowania i kontrolowania niektórych organów publicznych.*
- Źródło: *Kwota Budżetu Obywatelskiego 2021*, dostępny w internecie: <https://jestemzgdanska.pl/n-aktualnosc-lista.qbpage?articleId=39712926> [dostęp 28.07.2021].

Każdy mieszkaniec gminy, w której mieszka ma prawo wiedzieć, ile jest pieniędzy w budżecie i na co są wydawane

Źródło: pixaby, domena publiczna.

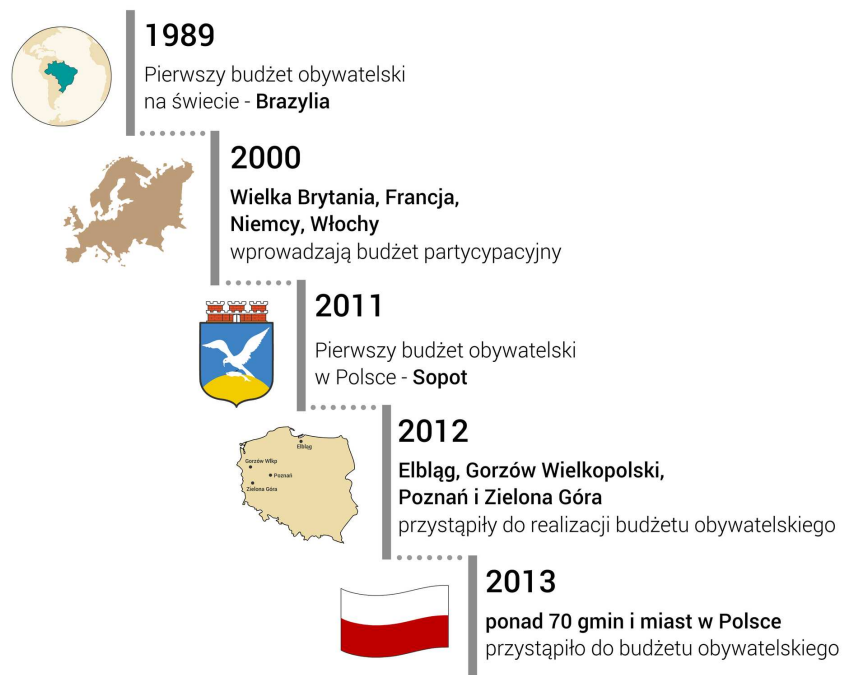
Budżet obywatelski, zwany również [partycypacyjnym](#), jest demokratycznym procesem, w ramach którego mieszkańcy współdecydują o wydatkach publicznych w mieście w perspektywie kolejnego roku budżetowego.

Nauczysz się

- definiować pojęcie „budżet obywatelski”,
- przedstawiać sposób uchwalania budżetu obywatelskiego,
- charakteryzować etapy tworzenia budżetu obywatelskiego,
- oceniać wady i zalety budżetu obywatelskiego.

Koncepcja budżetu obywatelskiego powstała pod koniec lat 80. w brazylijskim mieście **Porto Alegre**. W naszym kraju po raz pierwszy wprowadzono dopiero w 2011 r. w Sopocie. Od 2013 roku budżety obywatelskie wdrażane są w bardzo wielu miastach i gminach w Polsce. Rady miast/gminy przeznaczają na realizację projektów obywatelskich z roku na rok coraz więcej środków finansowych. Idea budżetu

obywatelskiego wpisuje się w koncepcję [społeczeństwa obywatelskiego](#) i współzarządzania.

Historia budżetu obywatelskiego

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Ćwiczenie 1

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Działanie budżetu obywatelskiego

Budżetu obywatelski to wyjątkowa okazja do rzeczywistego i bezpośredniego współdecydowania o tym, na co zostanie wydana część budżetu miasta/gminy. Daje on możliwość zgłaszania i promowania własnych ciekawych pomysłów na rzecz mieszkańców, przyczyniających się do poprawienia funkcjonowania całego miasta i gminy.

W ramach budżetu obywatelskiego mogą być zgłaszane propozycje projektów o charakterze prospołecznym, kulturalnym, oświatowym, ekologicznym, sportowym, rekreacyjnym, edukacyjnym, modernizacja lub remont elementów infrastruktury miejskiej lub drogowej itp.

Pieniądze, które zostały przeznaczone na budżet obywatelski to wydzielona część budżetu miasta/gminy. Środki przeznaczone na ten cel zaczynają się od 100 tys. zł do ponad 50 mln zł (Warszawa). Wszystko zależy od wielkości samorządu i woli władarzy. W odróżnieniu od konsultacji społecznych, w wypadku budżetu partycypacyjnego decyzje podjęte przez mieszkańców są wiążące.

W Polsce nie istnieje jedna, centralnie opracowana procedura ustanawiania lokalnych budżetów partycypacyjnych. Każda jednostka samorządu terytorialnego sporządza ją we własnym zakresie i uchwała mocą decyzji swoich organów uchwałodawczych. Budżety partycypacyjne są wprowadzane w oparciu o ustawę o samorządzie gminnym, na mocy której na terenie jednostek samorządu terytorialnego są organizowane konsultacje z mieszkańcami „w innych sprawach ważnych dla gminy”. W polskim prawodawstwie budżet partycypacyjny jest więc tożsamy z procesem konsultacji społecznych nad wybraną pulą środków finansowych wyodrębnionych z budżetu jednostki samorządu terytorialnego.

” Ustawa z dnia 11 stycznia 2018r.o zmianie niektórych ustaw w celu zwiększenia udziału obywateli w procesie wybierania, funkcjonowania i kontrolowania niektórych organów publicznych

Art. 5a.

1. W wypadkach przewidzianych ustawą oraz w innych sprawach ważnych dla gminy mogą być przeprowadzane na jej terytorium konsultacje z mieszkańcami gminy.
2. Zasady i tryb przeprowadzania konsultacji z mieszkańcami gminy określa uchwała rady gminy, z zastrzeżeniem ust. 7.
3. Szczególną formą konsultacji społecznych jest budżet obywatelski.

4. W ramach budżetu obywatelskiego mieszkańcy w bezpośrednim głosowaniu decydują corocznie o części wydatków budżetu gminy. Zadania wybrane w ramach budżetu obywatelskiego zostają uwzględnione w uchwale budżetowej gminy. Rada gminy w toku prac nad projektem uchwały budżetowej nie może usuwać lub zmieniać w stopniu istotnym zadań wybranych w ramach budżetu obywatelskiego.
5. W gminach będących miastami na prawach powiatu utworzenie budżetu obywatelskiego jest obowiązkowe, z tym że wysokość budżetu obywatelskiego wynosi co najmniej 0,5% wydatków gminy zawartych w ostatnim przedłożonym sprawozdaniu z wykonania budżetu.
6. Środki wydatkowane w ramach budżetu obywatelskiego mogą być dzielone na pule obejmujące całość gminy i jej części w postaci jednostek pomocniczych lub grup jednostek pomocniczych.
7. Rada gminy określa w drodze uchwały wymagania, jakie powinien spełniać projekt budżetu obywatelskiego, w szczególności:
 1. wymogi formalne, jakim powinny odpowiadać zgłaszane projekty;
 2. wymaganą liczbę podpisów mieszkańców popierających projekt, przy czym nie może być ona większa niż 0,1% mieszkańców terenu objętego pulą budżetu obywatelskiego, w którym zgłaszany jest projekt;
 3. zasady oceny zgłoszonych projektów co do ich zgodności z prawem, wykonalności technicznej, spełniania przez nie wymogów formalnych oraz tryb odwołania od decyzji o niedopuszczeniu projektu do głosowania;

4. zasady przeprowadzania głosowania, ustalania wyników i podawania ich do publicznej wiadomości, biorąc pod uwagę, że zasady przeprowadzania głosowania muszą zapewniać równość i bezpośredniość głosowania.”

Źródło: Ustawa z dnia 11 stycznia 2018r. o zmianie niektórych ustaw w celu zwiększenia udziału obywateli w procesie wybierania, funkcjonowania i kontrolowania niektórych organów publicznych.

Ćwiczenie 2

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Ćwiczenie 3

Zinterpretuj znaczenie art. 5a ust. 6 ustawy o samorządzie gminnym.

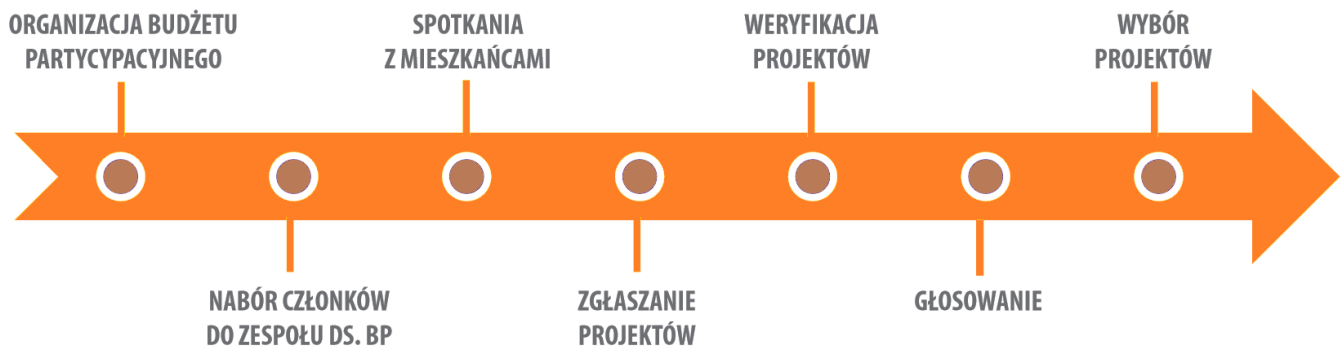
Uchwalanie budżetu obywatelskiego

W miastach powoływany jest Zespół ds. Budżetu Obywatelskiego, którego zadaniem jest wypracowanie zasad budżetu obywatelskiego w mieście/gminie oraz czuwanie nad prawidłowym przebiegiem procesu. W jego skład wchodzi np. pracownicy urzędu miasta/gminy, przedstawiciele rady miasta/gminy, organizacji społecznych działających na terenie jednostki samorządu terytorialnego oraz mieszkańcy. Członkowie zespołu rozpatrują i przegłosowują projekty, które wcześniej przeszły weryfikację formalną, a następnie zostały przeanalizowane pod względem merytorycznym.

Pracownicy urzędu sprawdzają m.in.:

- zgodność z obowiązującymi przepisami prawa;
- możliwość realizacji we wskazanej lokalizacji;
- możliwość realizacji w ciągu roku;
- zgodność z kompetencjami miasta/gminy;
- oszacowany koszt realizacji pomysłu;
- zgodność z dokumentami programującymi rozwój danego miasta/gminy;

- zgodność z przyjętymi zasadami dostępności dla mieszkańców.

Przykładowy harmonogram budżetu partycypacyjnego

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Trwa wczytywanie danych ..

Uchwalanie budżetu obywatelskiego i przykłady realizacji inicjatyw mieszkańców

Wiedza o społeczeństwie

Film dostępny pod adresem </preview/resource/R1OctRsYNhyBG>

Uchwalanie budżetu obywatelskiego i przykłady realizacji

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Film ilustrujący sposób uchwalania budżetu obywatelskiego i przykłady realizacji inicjatyw mieszkańców

Polecenie 1

Wyjaśnij, w jaki sposób odbywa się zgłaszanie wniosków projektów do budżetu obywatelskiego.

Polecenie 2

Wygrane projekty są realizowane w następnym roku kalendarzowym. Wyjaśnij, dlaczego.

Polecenie 3

Oceń inicjatywy realizowane w ramach budżetu obywatelskiego.

Zielony budżet obywatelski

W ramach budżetu obywatelskiego działa tzw. zielony budżet. Pod tym terminem kryją się fundusze, wydzielane specjalnie na poprawę wyglądu danego miasta pod względem przyrodniczym. Celem jest rozwój terenów zielonych, istotnych z punktu widzenia zarówno zdrowotnego obywateli (pod względem fizycznym, jak i psychicznym), jak również pod względem prezencji samych miejscowości. Każde miejsce lepiej się prezentuje, gdy posiada parki czy przestrzenie rekreacyjne.

Zielony Budżet Katowice

Źródło: dostępny w internecie: <https://katowice.eu/dla-mieszka%C5%84ca/miejskie-centrum-energii/klimat/dobryklimat-dla-katowice/zielony-bud%C5%BCet>, Materiał wykorzystany na podstawie art. 29 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych (prawo cytatu).

Ćwiczenie 4

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Wady i zalety budżetu obywatelskiego

Choć sama idea budżetu obywatelskiego z pozoru od razu budzi sam entuzjazm (w końcu to fantastyczny pomysł, by oddać władzę w ręce wyborców, którzy mogą zdecydować, na co wydać część publicznych pieniędzy), ma zarówno swoich zwolenników, ale i krytyków.

Z jednej strony badania udowadniają, że skutkiem jego wdrożenia w życie w danym mieście czy gminie jest:

- wyższa jakość życia;
- zwiększone zadowolenie z usług publicznych;
- większa przejrzystość i wiarygodność władz publicznych;

- wzrost zaangażowania mieszkańców w życie publiczne;
- umacnianie idei obywatelskości;
- spadek ryzyka korupcji i marnotrawca pieniędzy.

Budżet obywatelski zapewnia lepsze gospodarowanie finansami

Źródło: dostępny w internecie: <https://pixabay.com/pl/photos/zaoszcz%c4%99dzi%c4%87-skarbonka-pieni%c4%85dze-3402476/>, domena publiczna.

Jest i druga strona medalu, która wskazuje na pewną powierzchowność tego modelu rządzenia. Jego krytycy wskazują na to, że wyniki budżetu obywatelskiego nie są najczęściej w istocie obligatoryjne. Nie wymuszają na władzach samorządowych słuchania woli mieszkańców.

Ćwiczenie 5

Zaproponuj korzyści dla władz lokalnych, płynące z wprowadzenia budżetu obywatelskiego.

Ćwiczenie 6

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Podsumowanie

Każde miasto/gmina indywidualnie wyznacza cele i priorytety, jakie chce zrealizować w ramach budżetu obywatelskiego. Celem może być m.in. integracja społeczna, aktywizacja mieszkańców czy edukacja obywatelska.

W budżecie obywatelskim mogą wziąć udział wszyscy mieszkańcy, którzy mieszkają na stałe w danym mieście bez względu na wiek, zameldowanie czy obywatelstwo. Wystarczy mieć ciekawy pomysł, na co wydać publiczne pieniądze.

Ćwiczenie 7

ĆWICZENIE: Porządkowanie elementów

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Ćwiczenie 8

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Polecenie 4

Scharakteryzuj, jaki projekt mógłby powstać w twojej gminie lub dzielnicy w ramach budżetu obywatelskiego.

Słowniczek

budżet gminny

plan dochodów i wydatków uchwalany w formie uchwały budżetowej stanowiący podstawę gospodarki finansowej gminy

legitymizacja

uznanie jakiegoś systemu politycznego za najbardziej odpowiedni dla danego typu społeczeństwa

partycypacja

uczestnictwo, udział jednostek w większej grupie, projekcie czy instytucji

reelekcja

ponowne obranie kogoś na jakieś stanowisko lub urząd

społeczeństwo obywatelskie

rodzaj społeczeństwa demokratycznego, w którym obywatele świadomie uczestniczą w życiu publicznym, są aktywni i odpowiedzialni oraz posiadają zdolność samoorganizacji

Bibliografia

<https://www.gdansk.pl/budzet-obywatelski/odroczony-termin-skladania-projektow-do-budzetu-obywatelskiego-2021,a,167261>

<https://twojbudzet.um.warszawa.pl/faq>

<https://www.maszglos.pl/wp-content/uploads/2014/05/Budzet-obywatelski-podstawy-wdrazania.pdf>

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.